

Težinski problem mjerenja u l_∞ -normi

Zadani su podaci mjerenja (ω_i, y_i) , $i \in I$, $I = \{1, \dots, m\}$, $\omega_i > 0$. Treba pronaći najbolju aproksimaciju mjerene veličine tako da najveće težinsko odstupanje bude minimalno, tj. odrediti minimum funkcije

$$\Delta(c) = \max_{i \in I} \omega_i |c - y_i| \rightarrow \min_{c \in \mathbb{R}}. \quad (1)$$

Specijalno ako je $\omega_1 = \dots = \omega_m = 1$, rješenje problema mjerenja (1) je jednostavno:

$$\min_{c \in \mathbb{R}} \Delta(c) = \Delta\left(\frac{y_{min} + y_{max}}{2}\right) = \frac{y_{max} - y_{min}}{2}$$

Uz oznaku $\tilde{y}_i := \omega_i y_i$, problem minimuma (1) možemo pisati

$$\Delta(c) = \max_{i \in I} |\omega_i c - \tilde{y}_i| \rightarrow \min, \quad \omega_i > 0,$$

a ovo je specijalni slučaj minimax rješenja sustava jednačbi s jednom nepoznanicom

$$\max |a_i x - b_i| \rightarrow \min, \quad x \in \mathbb{R}$$

gdje uvijek možemo pretpostaviti da je $a_i > 0, \forall i \in I$

L_∞ aproksimacija rješenja sustava jednažbi s jednom nepoznanicom

$$\Delta(x) = \max_{1 \leq i \leq m} |a_i x - b_i| = \max_{1 \leq i \leq m} |r_i(x)| \rightarrow \min_{x \in \mathbb{R}}$$

$$a_{i+m} = -a_i, \quad r_{i+m} = -r_i$$

$$\delta(x) = \max_{1 \leq i \leq 2m} r_i(x)$$

METODE

Sustavi linearnih jednažbi s više nepoznanica

Najbolji minimax težinski pravac je specijalni slučaj sustava sa dvije nepoznanice:

$$\max_i \omega_i |ax_i + b - y_i| = \max_i |(\omega_i x_i)a + \omega_i b - \omega_i y_i|$$

$$\sum_{j=1}^n a_{ij}x_j = b_i, \quad i = 1, \dots, m,$$

$$r_i(x) = \sum_{j=1}^n a_{ij}x_j - b_i = (a_i, x) - b_i, \quad a_i = [a_{i1}, \dots, a_{in}]$$

$$\Delta(x) = \max_i |r_i(x)|$$

$$\delta(x) = \max_i r_i(x)$$

Karakterizacija rješenja

Konveksna ljuska skupa A - najmanji konveksan skup koji sadrži A

$$K(A) = \left\{ \sum_i \lambda_i x_i : x_i \in A, \lambda_i \geq 0, \sum_i \lambda_i = 1 \right\}$$

Teorem (Caratheodory)

Neka je $A \subset \mathbb{R}^n$. Tada se svaki element skupa $K(A)$ može prikazati kao konveksna kombinacija $n + 1$ (ili manje) elemenata iz A .

PRIMJER

$$A = \{(0, 0), (0, 1), (1, 0), (1, 1)\}$$

Općenito, teorem kaže da je svaka točka skupa $K(A)$ u nekom d -simpleksu, $d \leq n$ s vrhovima iz A .

DOKAZ: Neka je $x \in K(A)$, tj.

$$x = \sum_{i=1}^k \lambda_i x_i, \quad x_i \in A, \lambda_i > 0, \sum_{i=1}^k \lambda_i = 1,$$

Za $k \leq n + 1$, tvrdnja trivijalna. Neka je $k > n + 1$. Tada su vektori

$$x_2 - x_1, \dots, x_k - x_1$$

linearno zavisni (ima ih $k - 1 > n$) pa $\exists \mu_2, \dots, \mu_k$ ne svi nula tako da je

$$\sum_{i=2}^k \mu_i (x_i - x_1) = 0. \text{ Označimo } \mu_1 = - \sum_{i=2}^k \mu_i. \text{ Tada}$$

$$0 = \sum_{i=2}^k \mu_i (x_i - x_1) = \sum_{i=2}^k \mu_i x_i - x_1 \sum_{i=2}^k \mu_i = \sum_{i=1}^k \mu_i x_i, \quad \sum_{i=1}^k \mu_i = 0$$

pri čemu je barem jedan $\mu_i > 0$, $i = 1, \dots, n$. Slijedi

$$x = \sum_{i=1}^k \lambda_i x_i = \sum_{i=1}^k \lambda_i x_i - \alpha \sum_{i=1}^k \mu_i x_i = \sum_{i=1}^k (\lambda_i x_i - \alpha \mu_i) x_i, \quad \forall \alpha$$

Specijalno za

$$\alpha = \min_{1 \leq i \leq k} \left\{ \frac{\lambda_i}{\mu_i} : \mu_i > 0 \right\} = \frac{\lambda_j}{\mu_j} > 0$$

je $\lambda_i - \alpha\mu_i \geq 0$, $i = 1, \dots, n$ (za $\mu_i \leq 0$ - očigledno, za $\mu_i > 0$ iz $\alpha \leq \frac{\lambda_i}{\mu_i}$) i $\lambda_j - \alpha\mu_j = 0$, pa

$$x = \sum_{i=1}^k (\lambda_i x_i - \alpha \mu_i) x_i, \quad \lambda_i x_i - \alpha \mu_i \geq 0, \quad \lambda_j - \mu_j x_j = 0, \quad \sum_{i=1}^k (\lambda_i - \mu_i) = 1.$$

Dalje analogno. Postupak se može ponavljati sve dok je $k > n + 1$.

Teorem

Neka je $A \subseteq \mathbb{R}^n$ kompaktna. Tada postoji $z \in \mathbb{R}^n$ tako da je $(x, z) > 0$, $\forall x \in A$ ako i samo ako $0 \notin K(A)$.

Dokaz: Pretpostavimo $0 \in K(A)$, tj. $0 = \sum \lambda_i x_i$, $\lambda \geq 0$, $\sum \lambda_i = 1$, $x_i \in A$. Tada

$$0 = \sum \lambda_i (u_i, z), \quad \forall z,$$

a to nije moguće za $(u_i, z) > 0$, $\forall i$.

Obratno, pretpostavimo $0 \notin K(A)$. Neka je $z \in A$ tako da je $\|z\|_2$ minimalna i $x \in A$ proizvoljan. Kako je $\lambda x + (1 - \lambda)z \in K(A)$, $0 \leq \lambda \leq 1$,

$$0 \leq \|\lambda x + (1 - \lambda)z\|_2^2 - \|z\|_2^2 = \lambda^2 \|x - z\|_2^2 + 2\lambda(x - z, z).$$

No, za male λ prethodna jednakost ne može vrijediti ako nije $(x - z, z) \geq 0$, tj. $(x, z) \geq (z, z) > 0$

Karakterizacijski teorem za δ

Točka z je točka minimuma funkcije δ ako i samo ako konveksna ljuska skupa $\{a_i : r_i(z) = \delta(z)\}$ sadrži ishodište.

Dokaz: Pretpostavimo da z nije točka minimuma funkcije δ . Tada za neki h je $\delta(z - h) < \delta(z)$. Označimo $M = \{i : r_i(z) = \delta(z)\}$. Tada za $i \in M$ je

$$r_i(z - h) \leq \delta(z - h) < \delta(z) = r_i(z),$$

a $r_i(x) = (a_i, x) - b_i$, pa $(a_i, z - h) - b_i < (a_i, z) - b_i$, pa

$$(a_i, h) > 0, \quad i \in M.$$

Iz prethodnog teorema slijedi da ishodište ne pripada konveksnoj ljusci skupa $\{a_i : r_i(z) = \delta(z)\}$.

Obratno, pretpostavimo da $0 \notin K(\{a_i : r_i(z) = \delta(z)\})$. Tada postoji h t.d. $(a_i, h) > 0$ za $i \in M$. Tada je $\alpha = \min_{i \in M} (a_i, h) > 0$.

Za $i \in M$ reziduali r_i padaju u smjeru $-h$ jer za $\lambda > 0$

$$r_i(z - \lambda h) = (a_i, z - \lambda h) - b_i = (a_i, z) - b_i - \lambda(a_i, h) \leq \delta(z) - \lambda\alpha.$$

Za $i \notin M$, $r_i(z) < \delta(z)$ pa zbog neprekidnosti od r_i , postoji okolina U od z tako da $r_i(u) < \delta(z)$, $z \in U$.

Dakle, z nije točka minimuma.

Karakterizacijski teorem za Δ

Neka je $z \in \mathbb{R}^n$, $\sigma_i = \text{sign} r_i(z)$, $M = \{i : |r_i(z)| = \Delta(z)\}$. Točka z je točka minimuma funkcije Δ ako i samo ako konveksna ljuska skupa $\{\sigma_i a_i : i \in M\}$ sadrži ishodište.

Teorem

Neka je z točka minimuma funkcije $\delta(x) = \max_{1 \leq i \leq m} r_i(x)$. Tada je z točka minimuma funkcije $\max_{i \in J} r_i(x)$, gdje je $J \subseteq \{1, \dots, m\}$ koji sadrži najviše $n + 1$ elemenata.

Dokaz: Znamo da $0 \in K(\{a_i : i \in M\})$, $M = \{i : r_i(z) = \delta(z)\}$. Ako M ima najviše $n + 1$ elemenata, stavimo $J = M$. U suprotnom, po Caratheodoryevom teoremu postoji $J \subseteq M$ koji ima najviše $n + 1$ elemenata i za koji je $0 \in K(\{a_i : i \in J\})$. Prema karakterizacijskom teoremu, z je točka minimuma funkcije $\max_{i \in J} r_i(x)$.

Teorem - analogon prethodnog za Δ

Svako minimax rješenje sustava m jednadžbi s n nepoznanica, $m > n$ je minimax rješenje odgovarajućeg podsustava od $n + 1$ jednadžbi.